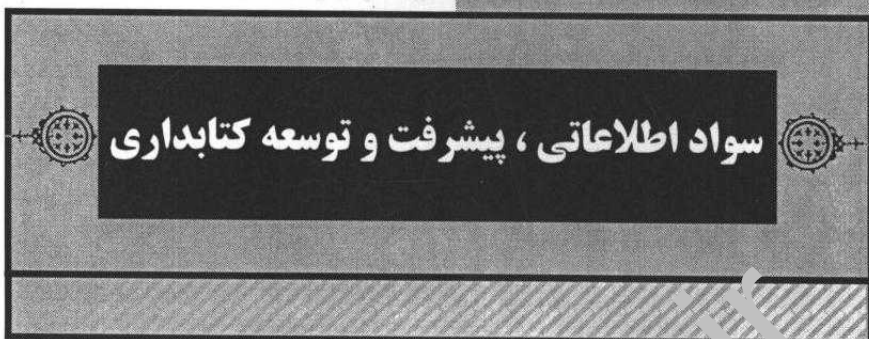

تقدیم به :

پدر و مادرم عزیزم

مؤلف :

فائزه آقا ملایی

سرشناسه	: آقاملایی، فائزه، ۱۳۶۶ -
عنوان و پدیدآور	: سواد اطلاعاتی، پیشرفت و توسعه کتابداری / مولف فائزه آقاملایی؛ ویراستار اکرم زندبار
مشخصات نشر	: تهران : داد آفرید، ۱۳۹۸ -
مشخصات ظاهری	: ۱۷۸ص. : جدول، نمودار (بخشی رنگی).
شابک	: ۳۰۰۰۰ ریال ۹-۱-۹۵۸۴۰-۶۲۲-۹۷۸.
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: سواد اطلاعاتی
موضوع	: Information literacy
موضوع	: کتابداری -- آموزش
موضوع	: Library education
رده بندی کنگره	: ZA۳۰۷۵
رده بندی دیویی	: ۰۲۸/۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۶۰۹۹

تنظیم و نشر: انتشارات دادآفرید

عنوان : سواد اطلاعاتی، پیشرفت و توسعه کتابداری
 مؤلف: فائزه آقاملایی
 ناظر فنی چاپ و تولید : لیلا لطفی پورسیاهکلرودی
 صفحه‌آرا : پرستو شاهانی
 ویراستار: اکرم زندبار
 نوبت چاپ : چاپ اول
 سال انتشار : ۱۳۹۸
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان
 نشانی دفتر مرکزی : تهران، خیابان نواب صفوی، خیابان محبوب مجاز شرقی، کوچه فرشته،
 پلاک ۴، طبقه ۴
 تلفن: ۰۹۱۹۸۹۰۹۸۴-۰۹۱۸۶۳۱۵۹۳۰

فهرست مطالب

۱۲..... سخن ناشر

۱۴..... پیشگفتار

بخش اول : کلیات و تعاریف

۱۹..... مقدمه

۲۳..... فصل اول : تعاریف مفهومی

۲۳..... سواد اطلاعاتی

۲۴..... کتابدار

۲۴..... کتابخانه عمومی

۲۴..... کتابخانه ملی ایران

۲۷..... فصل دوم : انواع سواد

۲۸..... گفتار اول : سوادهای چندگانه

۲۸..... سواد علمی (پایه)

۲۸..... سواد بصری

۲۹		سواد رایانه ای
۳۰		سواد شبکه ای
۳۰		سواد آموزی تابعی
۳۱		سواد تکنولوژی
۳۱		سواد اجتماعی
۳۱		سواد رسانه ای
۳۲		سواد ارتباطات
۳۲		سواد چند فرهنگی
۳۳		سواد جهانی
۳۳		سواد دیجیتالی
۳۴		سواد اقتصادی
۳۴		سواد تجاری
۳۴		سواد سلامتی
۳۴		سواد انتقادی
۳۴		سواد ابزاری
۳۵		سواد منابع
۳۵		سواد پژوهشی
۳۵		سواد اطلاعاتی
۴۱		گفتار دوم : سواد فناوری اطلاعات
۴۴		گفتار سوم : تاریخچه سواد اطلاعاتی
۴۴		سیر تحول سواد اطلاعاتی در خارج از ایران
۴۶		آفریقای جنوبی

۴۷	چین
۴۷	سنگاپور
۴۸	استرالیا
۴۹	نیوزیلند
۵۰	اتحادیه اروپا
۵۰	انگلستان
۵۳	اسکاتلند
۵۴	ایرلند
۵۵	آلمان
۵۶	کانادا
۵۷	ایالات متحده آمریکا
۵۸	سیر تحول سواد اطلاعاتی ایران
۶۰	گفتار چهارم : استانداردهای سواد اطلاعاتی
۶۰	دستورالعمل‌ها و استانداردهای سواد اطلاعاتی
۶۲	مهارت‌های تفکر «سطح پایین»
۶۲	مهارت‌های تفکر «سطح بالا»
۶۲	شاخص‌های عملکرد
۶۴	شاخص‌های عملکرد
۶۶	شاخص‌های عملکرد
۶۹	شاخص‌های عملکرد
۷۰	شاخص‌های عملکرد

۷۳	گفتار پنجم : مدل های سواد اطلاعاتی
۷۳	۱ - مدل بروس
۷۴	۲- رویکرد حل مسئله : مدل شش مهارت بزرگ
۷۴	۱. تعریف وظیفه
۷۴	۲. شیوه های اطلاع یابی
۷۵	۳. جای : دستیابی
۷۵	۴. استفاده اطلاعات
۷۵	۵. ترکیب
۷۵	۶. ارزیابی
۷۶	۳ - نظریه الیس
۷۶	۱. آغاز
۷۷	۲. پیوند یابی
۷۸	۳. تورق (مرور)
۷۸	۴. تمایز یابی
۷۸	۵. نظارت
۷۹	۶. استخراج
۷۹	۷. تأیید
۸۰	۴- نظریه کولثاو
۸۳	۵ - مدل جستجوی اطلاعات
۸۴	گفتار ششم : نقش آموزشی کتابخانه ها
۸۶	۱ - کتابخانه های آموزشگاهی و دانشگاهی
۸۷	۲ - کتابخانه های تخصصی
۸۷	۳ - کتابخانه های عمومی

۸۸.....	۴- کتابخانه ملی
۸۹.....	وظایف کتابخانه ملی
۹۰.....	گفتار هفتم : نقش آموزشی کتابداران
۹۳.....	گفتار هشتم : آموزش استفاده کنندگان کتابخانه ها
۹۸.....	گفتار نهم : مشکلات کتابداران و کتابخانه ها
۱۰۰.....	مهارت تفکر انتقادی
۱۰۱.....	مهارت تفکر تحلیلی (اکتشاف)
۱۰۱.....	ارتباط سواد اطلاعاتی با عملکرد آگاهی و اکتشافی
۱۰۴.....	گفتار دهم : پیشینه پژوهش در خارج از ایران
۱۱۵.....	گفتار یازدهم : پیشینه پژوهش در داخل ایران
۱۲۸.....	گفتار دوازدهم : جمع بندی

بخش دوم : یافته ها

۱۳۳.....	فصل اول : یافته های موضوع
۱۳۳.....	گفتار اول : ویژگی های جنسیت و گروه تحصیلی پاسخگویان
۱۳۳.....	جدول ۱: توزیع فراوانی جنسیت و رشته تحصیلی افراد حجم نمونه
۱۳۴.....	نمودار ۱: درصد پاسخگویان بر حسب جنسیت و رشته تحصیلی
۱۳۴.....	گفتار دوم : بررسی میزان مهارت سواد اطلاعاتی
.....	جدول ۲: توزیع فراوانی میزان پاسخگویی افراد حجم نمونه به سئوالات آزمون
۱۳۵.....	سواد اطلاعاتی به تفکیک استانداردهای پنجگانه

نمودار ۲: درصد توزیع فراوانی میزان پاسخگویی افراد حجم نمونه به سئوالات
آزمون سواد اطلاعاتی به تفکیک استانداردهای پنجگانه. ۱۳۶

گفتار سوم: وضعیت سواد اطلاعاتی کتابداران براساس رشته تحصیلی ۱۳۷
نمودار ۳: توزیع فراوانی میزان پاسخگویی به سئوالات سواد اطلاعاتی برحسب
رشته تحصیلی ۱۳۷

نمودار ۴: درصد توزیع فراوانی میزان پاسخگویی به سئوالات سواد اطلاعاتی
برحسب رشته تحصیلی ۱۳۸

گفتار چهارم: میزان مهارت های کتابداران (اعم از فارغ التحصیلان کتابداری و
غیر کتابداری) کتابخانه ملی و کتابخانه عمومی از نظر درک درست نیاز اطلاعاتیشان ۱۳۸
جدول ۴ آزمون کای اسکور ۱۳۸

گفتار پنجم: میزان مهارت های کتابداران (اعم از فارغ التحصیلان کتابداری و
غیر کتابداری) کتابخانه ملی و کتابخانه عمومی از نظر راه های جستجوی اطلاعات ۱۳۹
جدول ۵ آزمون کای اسکور ۱۳۹

گفتار ششم: میزان مهارت های کتابداران (اعم از فارغ التحصیلان کتابداری و
غیر کتابداری) کتابخانه ملی و کتابخانه عمومی از نظر استفاده صحیح از اطلاعات ۱۴۰
جدول ۶ آزمون کای اسکور ۱۴۰

گفتار هفتم: میزان انطباق مهارت های سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه ملی و
کتابخانه عمومی با استانداردها ۱۴۱
جدول ۷ آزمون کای اسکور ۱۴۱

فصل دوم: فرضیه ها ۱۴۲

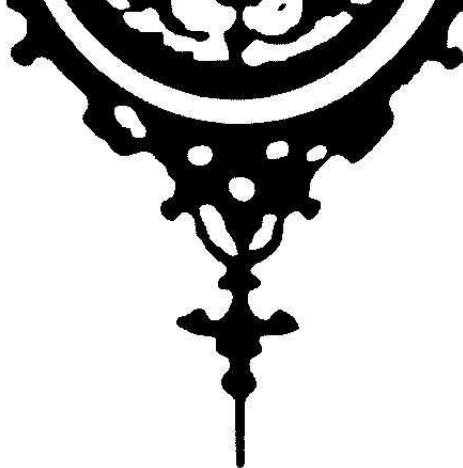
گفتار اول: فرضیه اول ۱۴۲

جدول ۸: نتایج آزمون t برای تعیین تفاوت بین میزان مهارت های سواد	
اطلاعاتی کتابداران فارغ التحصیل کتابداری با سایر رشته ها.....	۱۴۲
گفتار دوم: فرضیه دوم.....	۱۴۳
جدول ۹: نتایج آزمون t برای تعیین تفاوت بین میزان مهارت های سواد	
اطلاعاتی با استادان ارشد سواد اطلاعاتی.....	۱۴۳

بخش سوم: نتیجه گیری

فصل اول: خلاصه ای از یافته های مشخصات جمعیت شناختی.....	۱۴۷
فصل دوم: پاسخ به سوالات اساسی.....	۱۴۹
فصل سوم: آزمون ها.....	۱۵۲
فصل چهارم: نتیجه گیری.....	۱۵۳
فصل پنجم: پیشنهادات.....	۱۵۷
گفتار اول: پیشنهاد برای پژوهش های آینده.....	۱۵۷
گفتار دوم: پیشنهاد به مدیران سازمان.....	۱۵۸
گفتار سوم: پیشنهاد به آموزش عالی.....	۱۵۸
گفتار چهارم: پیشنهاد به کتابداران سازمان.....	۱۵۹
منابع و مآخذ.....	۱۶۳
فهرست منابع لاتین.....	۱۷۱

پیشگفتار

کتاب حاضر به بررسی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران در پیشرفت و توسعه کتابداری پرداخته است. سواد اطلاعاتی به مجموعه مهارت های شناخت نیاز اطلاعاتی، روش یافتن منابع، ارزیابی نتایج جستجو، ترکیب دانش جدید یافت شده با دانش قبلی و ایجاد دانش جدید و استفاده از آن و توجه به روند اخلاقی در این مراحل اطلاق می گردد.

بنابراین سواد اطلاعاتی مجموعه مهارت هایی است که فرد را قادر می سازد از مجموعه منابع استفاده شایسته کند و به یادگیرنده مادام العمر تبدیل شود. کتابداران چون بیشترین ارتباط را با منابع دارند از مفهوم سواد اطلاعاتی بیشتر بهره می گیرند و مفهوم سواد اطلاعاتی تنها مختص رشته کتابداری نیست. یافته ها نشان داد که کتابداران فارغ التحصیل در رشته کتابداری فقط در استاندارد اول (شناخت و تعیین ماهیت و گستره نیاز اطلاعاتی)، نسبت به کتابداران فارغ التحصیل سایر رشته ها از مهارت سواد اطلاعاتی بیشتری برخوردار هستند. به طوری که میانگین کل امتیازات فارغ التحصیلان کتابدارای برابر با ۶/۵۱ و میانگین

کل امتیازات فارغ التحصیلان غیر کتابداری برابر با ۵/۵۹ است. اما در سایر مهارت ها هیچ تفاوتی بین دو گروه کتابداری و غیر کتابداری وجود ندارد. مهارت سواد اطلاعاتی کتابداران بدون در نظر گرفتن رشته تحصیلی آنها را می توان چنین عنوان کرد: از ۱۸۲ نفر کتابدار امتیاز میانگین مقایسه شده (۶۰ درصد کل نمرات) در مهارت سواد اطلاعاتی استاندارد دوم برابر با ۱۲/۶ است.

به عبارتی به شیوه ای مؤثر و کارآمد به اطلاعات مورد نیاز دسترسی پیدا می کنند. اما در سایر استانداردها بین میانگین نمرات کسب شده و ۶۰ درصد حداکثر نمرات، تفاوت معنی داری از لحاظ آماری وجود دارد. با توجه به نتایج حاصله، ضرورت دارد به امر، بالا بردن سواد اطلاعاتی در دوره کارشناسی توجه بیشتری باشد. برگزاری کارگاه های سواد اطلاعاتی، کلاس های آموزشی ضمن خدمت، آموزش زبان انگلیسی برای تقویت مهارت سواد اطلاعاتی بیشتر تأکید شود.